Пише: Маринко М. Вучинић
уторак, 17 јул 2012 21:01

Тешко је не сложити се са ставом историчарке Радине Вучетић, изнетим у тексту о „кока-кола" социјализму и американизацији у *Новом магазину*, да је американизација један од културолошких и политичких процеса који су обележили 20. век, те да су америчке културне вредности биле и глобалне вредности протеклог столећа. Она у свом специфичном исповедном тону наводи свеприсутну материјализацију американизације оличене у „кока–коли", „Мекдоналду", цигаретама „марлборо", те наводи да је тек бавећи се интензивније овом темом схватила колико је и сама американизована.

У овом тексту, ауторка је изнела много доказа о некритичком и једностраном проблему американизације у југословенском социјалистичком друштву. Међутим, она то своје лично откриће настоји да претвори у општу одредницу социјализма у Југославији, и то нарочито кад су у питању шездесете године, након великих идеолошких ломова и сукоба са Совјетским Савезом, те мукотрпног и никад до краја обављеног одвајања од идеолошке основе тзв. реалног социјализма.

Радина Вучетић нашу варијанту социјализма означава као неку врсту идеолошког хибрида и сматра да се, дакле, радило о „кока-кола" социјализму, у коме је било могуће спајати неизглед неспојиве ствари: рокенрол и песме о Титу, филмове о НОБ-у и холивудске вестерне, одрастање уз Дизнијеве цртане филмове, при чему се полагала и пионирска заклетва; пила се кока-кола и производио руски квас, ишло се на гитаријаду, али и на мајске слетове, живело се, како је то лист *Тајм* назначио, у земљи „допола Карла а отпола Гручо Маркса".

Међутим, оно што је у најмању руку збуњујуће јесте да Радина Вучетић, без икаквих дубљих увида, настоји да апсолутизује американизацију југословенске социјалистичке свакодневице, то јест да подупре свој идеолошки став како није само њена младост била трајно заражена америчком културом. При том, она с пуно права истиче да је америчка администрација користила утицај популарне културе као једно од најважнијих средстава спољне политике, и да је управо захваљујући деловању те политике, која је Југославији даровала тековине своје културе, амерички сан макар на тренутак постао део југословенске реалности, која се на тај начин мењала. Ауторка, наравно, не заборавља да помене ни отвореност и прагматизам југословенских власти. Али Радина Вучетић настоји да нам наметне своје виђење шездесетих година као времена у којем је значај американизације свих видова југословенског социјалистичког друштва био неизмеран. То је, како смо и напоменули, само један поглед историчарке која жели да уопшти своју представу и лични доживљај америчког сна и американизације, стварајући једностану и

површну слику поменутог раздобља југословенског друштва, које се у стварности веома тешко и споро ослобађало идеолошког наслеђа државног социјализма, ауторитарног начина владавине – без обзира на велику подложност младих људи америкализацији. Та је слика много сложенија и не може се сводити на нечију личну везаност за америчку културну моћ и уверење у благотворно деловање америчке меке државно-политичке моћи, која је и у то време, као и данас, умела да покаже своју неумољиву гвоздену песницу.

Оваква апологија америкализације југословенске варијанте социјализма, коју нам подастире Радина Вучетић, израз је специфичне идеолошке симплификације и тежње да се прикаже свеприсутни еманципаторски утицај САД у Југославији, а да се при том заобиђе изузетно значајан културни и идејни утицаји западне Европе, али и источноевропских земаља. Наиме, слобода у југословенском социјализму није освајана само захваљујући културном и политичком утицају америчке популарне културе, већ и креативним прожимањима с културама и стремљењима европских народа. Не може се никако занемарити изузетно важан утицај европског филма (Бергман, Висконти, Бертолучи, Фелини, Менцл, Вајда, Кјубрик, Сколимовски, Јанчо, Менцл, Тарковски), европских писаца и филозофа (Колаковски, Косик, Анжејевски, Солжењицин, Сартр, Пастернак, Фром, Кундера, Шкворецки, Блох, Ками, Морен) на процесе либерализације и демократизације у социјалистичкој Југославији. Тај процес није био тако идиличан и једнозначан, како се може закључити ако се примени универзална формула Радине Вучетић о кока-кола социјализму и прихвати њена готово дирљива, али и отужна апологија америкализације.

Наиме, управо ова, на моменте сладуњава и кичерска ода америкализацији треба да послужи историчарки друштвених и културних процеса у Југославији шездесетих година да изнесе свој идеолошки став и политичко убеђење, питајући се какав је наш однос према Америци данас. И то је у ствари права сврха њене једностране идеолошке и политичке глорификације. Њен се одговор лако може уочити у ставу да ми нисмо показали довољно захвалности за све благодети које нам је америкализација донела, не само у шездесетим годинама двадесетог века, већ и данас, када у помоћ позивамо „словенског брата“, а требало би, је ли, непрестано да се подсећамо ко је био наш прави и дарежљиви историјски савезник, као и да нам је од 2000. године највећа помоћ стизала са Запада – из Европске уније и Сједињених Америчких Држава. И не смемо, ни по којој цену, да подсетимо ту исту, нама тако наклоњену савезничку Америку на њену

срамну улогу у медијској сатанизацији српског народа у време разбијања америкализоване социјалистичке Југославије, на војну и логистичку помоћ коју је пружала хрватској војсци у операцији „Олуја” – када је извршено темељно етничко чишћење српског народа у Хрватској – на одлучујућу улогу САД у признавању тзв. независне државе Косово и разбијању територијалног интегритета Србије, на примену двоструких стандарда у грађанском рату у Југославији, и коначно на водећу улогу Америке у агресији НАТО-а на СР Југославију, без мандата Уједињених нација, када је погинуло неколико хиљада цивила у Србији и Црној Гори.

Да ли се у америкализацију може сврстати и примена превентивних хуманитарних интервенција које за циљ, пре свега, имају одбрану стратешких интереса САД? Радина Вучетић има одговор и на ова питања, и он се огледа у њеном јасном и недвосмисленом идеолошком ставу, изнетом као закључак у тексту:

„Можда је проблем у томе што ми, без обзира на америкализацију и загледаност у Запад, никада нисмо прихватили фундаменталне вредности Запада. Начела западне демократије, вишепартијски систем, суштинско значење речи слобода остале су далеко од југословенске реалности током хладноратовског периода, али и данас.“

Очигледно је да је ова патетична и идеолошки обележена прича о „кока-кола” социјализму и благотворном и ослободилачком учинку америкализације имала у ствари јасно профилисан идеолошки, али и политички мотивисан циљ: да се покаже како смо ми, и поред трајне зараженості америчком популарном културом, остали у стању политичке непунолетности, неспремни да прихватимо фундаменталне вредности западне цивилизације и схватимо суштинско значење слободе. Оваквим ставом Радина Вучетић само је потврдила да припада оној политичкој групацији која истрајава у настојању да докаже нашу незрелост и неспособност да усвојимо процес модернизације, а америкализацију схватимо и оживотворимо као једино прихватљив политички и културолошки идеал. Само тако ћемо моћи да достигнемо део америчког сна, који је и самим Американцима, заправо, све даљи и даљи.